

Kosmova kronika Čechů (Cosmae Pragensis Chronica Bohemorum)

Život

Kosmas je prvým a najdôležitejším českým kronikárom stredoveku. Je autorom Kroniky českej - Chronica Boemorum. O jeho živote máme len málo informácií. Všetky informácie o Kosmovi a jeho príbuzných pochádzajú z kroniky. Mal ženu Božetěchu a syna Jindřicha. Podľa informácií z kroniky sa narodil v roku 1045 v rodine duchovného. Po absolvovaní štúdia na pražskej katedrálnej škole odišiel do Lutychu v dnešnom Belgicku kde študoval gramatiku a dialektiku u majstra Franka, ktorý pôsobil pri katedrálnej škole sv. Lamberta. Je možné, že študoval aj na iných školách najpravdepodobnejšie v oblasti západnej Európy. Po návrate do Čiech okolo roku 1090 sa ešte ako diakon stal kanovníkom pražskej kapituly. Po vysvätení za kňaza najneskôr v roku 1120 sa stal dekanom pražskej kapituly. Zomrel 21.10.1125 vo veku 80 rokov.

Kronika

Svoju kroniku písal od roku 1119 až do svojej smrti roku 1125. Zachovala sa celkom v 15 rukopisoch (najvýznamnejší Budyšínsky z prelomu 12. a 13. storočia). Kosmova kronika je vyspelým dielom svojho žánru a odráža pomerne vysokú kultúrnu úroveň v prostredí v ktorom vzniká ale taktiež vzdelanie a úroveň jej autora. Je písaná po latinsky a ako predloha slúžilo dielo Regiona z Prümü ale taktiež aj antickí autori napr. Vergílius, Horatio a Ovídius ktorých často vo svojom diele citoval. Taktiež čerpal z vlastných skúseností a rozprávania svedkov. Kronika bola písaná pre Kosmových súčasníkov, pre klérus a veľmožov. Kroniku tvoria tri knihy, ktoré sú písané chronologicky. Z charakteristiky Kosmovej kroniky ako beletrizovaného historického rozprávania vyplýva, že ju treba chápať ako zdroj historických informácií obozretne a s ohľadom na zvláštnosti. Či už pre mnohé nepresnosti, chronologické chyby a nedostatky pri používaní prameňov. Kosmas taktiež nebol historikom, jeho dielo sprevádzané viditeľné vlastenectvo. Taktiež mal medzi postavami svojích obľúbencov.

I. kniha

Opisuje mýtické začiatky dejín českého národa až smrť kniežat'a Jaromíra roku 1038. Vznikla pravdepodobne v roku 1119. Prológ k prvej knihe je adresovaný Gervasiovi, ktorého Kosmas nazýva svojím dôverným priateľom. Kniha začína rozprávaním o stavbe baylonskej veže obecne rozšíreným stredovekým výkladom vzniku rôznych jazykov ktorými ľudstvo hovorí a takto nachádza východisko ku vzniku českého jazyka a kmeňu Čechov. Kosmas sa držal ústne predávaných legend medzi ktoré umiestnil dohodu medzi Čechmi a Přemyslom Oráčom. Od štrnástej kapitoly opisuje Bořivojov krst. Prvá kniha končí smrťou kniežat'a Jaromíra roku 1038.

II. kniha

Vznikla v roku 1200. Popisuje obdobie politickej nestability a častého striedania kniežat, preto hľadá ideálneho panovníka ktorého vidí v Břetislavovi I. Druhá kniha začína predmluvou ku Klimentovi opátovi kostola Břevnovského. Končí rokom 1092 keď zomrel kráľ Vladislav II.

III. kniha

Opisuje udalosti do nástupu kniežat'a Sobeslava v roku 1125. V tomto roku Kosmas zomrel. Kronika nie je dokončená. V predmluve Kosmas konštatuje ako je ťažko písať historikovi o súčasných udalostiach a aké nevďačné to je. Podľa niektorých rukopisov končí tretia kniha už 58. kapitolou, nasledujúca kapitola je prológom ku štvrtej knihe, ktorá však po troch kapitolách končí, je prerušená autorovou smrťou.

Edície

Cosmae Pragensis Chronica Bohemorum. Ed. J. Emler. FRB II, Praha 1874.

Cosmae Pragensis Chronica Bohemorum. Ed. B. Bretholz. MGH Scriptorum rerum Germanicarum, Nova series II. München 1923.

Literatúra

Bláhová, Marie: Kosmova kronika česká. Praha 1972.

Nechutová, Jana: Latinská literatura českého středověku do roku 1300. Brno 1997.

Nechutová, Jana: Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha 2000.

Třeštík, Dušan: Kosmas. Studie s výběrem z Kosmovy Kroniky. Praha 1966.

Wihoda, Martin: Kosmova kronika a počátky českého historického myšlení. In: Hrdina, Karel - Bláhová, Marie - Moravová, Magdalena - Wihoda, Martin: Kronika Čech“. Praha 2011 (= Edice Memoria medii aevi), s. 5-25.